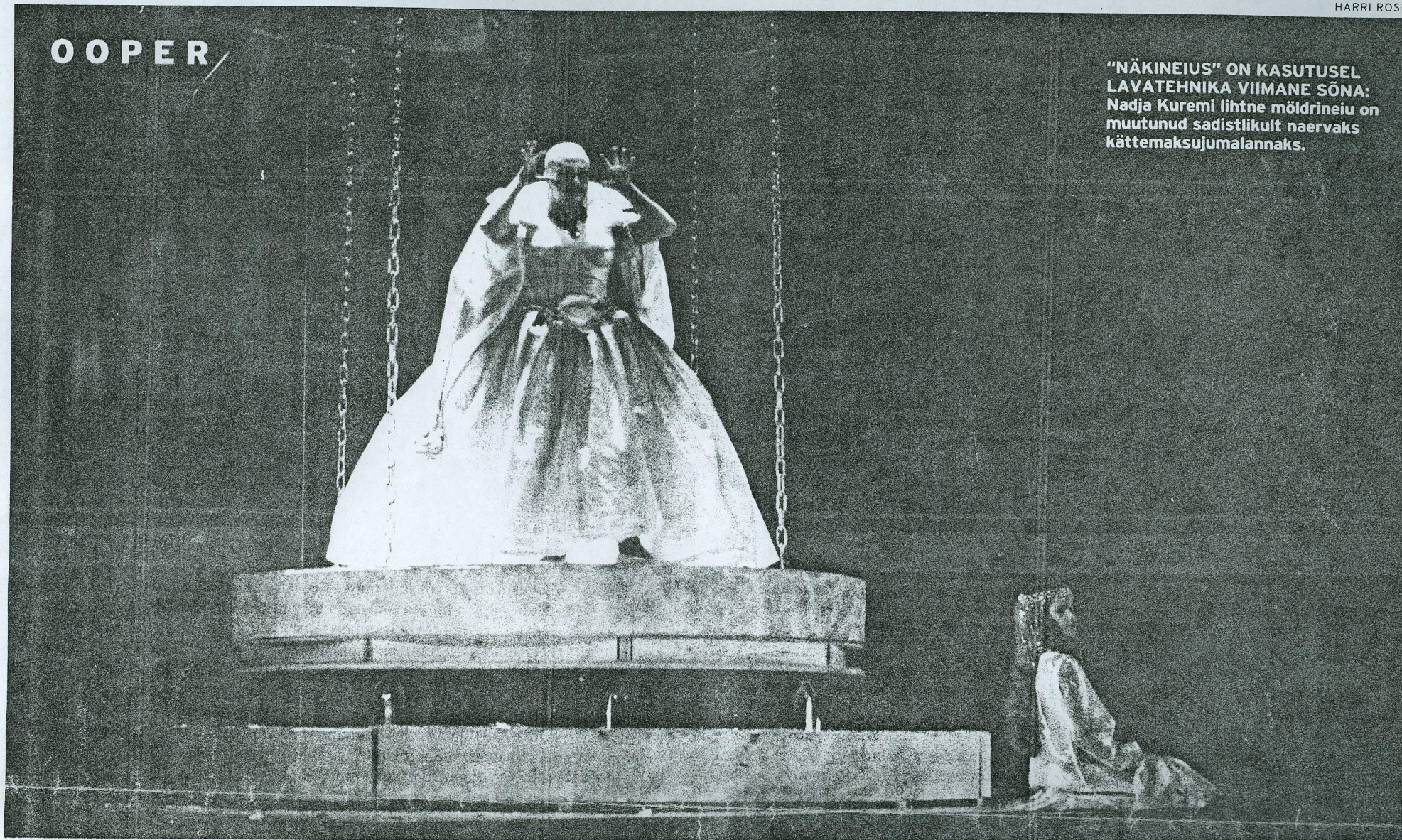

OOPER

"NÄKINEIUS" ON KASUTUSEL
LAVATEHNIKA VIIMANE SÕNA:
Nadja Kuremi lihtne möldrineiu on
muutunud sadistlikult naervaks
kättemaksujumalannaks.

Kuritöö ja karistus "Näkineius"

Ooper "**Näkineid**".
Helilooja Aleksander Dargomõzski.
Muusikaline juht Paul Mägi.
Lavastusbrigaad Moskva eksperimen-
taalteatrist Helikon.
Lavastaja Dmitri Bertman.

ning halastamatu kättemaksu lu-
gu. Puškini draama annab aluseks
loo Vürsti poolt hüljatud möldrineiu-
st Natašast, kes end jökke upu-
tab ja Näkineiuks muutub. Kannat-
us pärast sooritatud kuritööd on

ja soov. Mis aga tegelikult laval
kõlama jääb, sõltub juba näitleja-
test. Paraku mängib **Nadja Ku-
remi** Nataša end **Mati Kõrtsi**
Vürstist üle. Tema koloriitsem
tegelaskuju annab selleks ka pare-

**31aastasele
Moskvas hävitavat
kriitikat ja Läänes**

Carmeniga uue kvaliteedini jõud-
nud **Riina Airene** ja tihe-
dakõlaline orkester.

Möldri – hullunud vanamehe
tantsuline laul on jälle üks vene
muusika isikupärasemaid jooni,

Kuritöö ja karistus "Näkingeius"

Ooper "Näkingeid".

Helilooja Aleksander Dargomõzski. Muusikaline juht Paul Mägi. Lavastusbrigaad Moskva eksperimentaalteatrist Helikon. Lavastaja Dmitri Bertman. Osades Nadja Kurem, Teo Maiste, Mati Kõrts, Riina Airene jt. Esietendus 27. veebruaril Estonia teatris.

Elmisel sajandil kirjutatud vene ooper toob Estonia teatri lavale esmakordselt Euroopa ooperimajade kostüümi- ja lavatehnika viimase sõna.

"Näkingeiu" peategelane on kiilaspeaga ja sinise näoga kõvas, figuuri kumeruste järgi valatud kostüümis koolnu. Lava eri osad sõidavad koos näitlejatega lae alla ja tagasi.

Lavastuse teine uudsus on neljatunnise ooperi seninägematu lühendamise poole võrra: kahe esimese vaatuse tegevus antakse edasi lausa telegrammstiili kiirusega, aega ja tählepänu väärrib alles ooperi teise, fantastilise poole psühholoogiline analüüs.

31aastasele Moskvast hävitavat kriitikat ja Läänes vaimustust esile kutsuvale lavastaja **Dmitri Bertmanile** on Dargomõzski "Näkingeid" kire ja armastuse, reetmise

ning halastamatu kättemaksu lugu. Puškini draama annab aluseks loo Vürsti poolt hüljatud mõldrineiust Natašast, kes end jökke uputab ja Näkingeiuks muutub. Kannatus pärast sooritatud kuritööd on ühine teema Puškinil ja sajand hiljem ilmunud Dostojevski "Kuritöös ja karistuses". "Näkingeius" ei leia Vürst elus enam õnne ja järgneb armastatule Dneprisse.

Estonia laval on "Näkingeiu" uus variant

Bertman on "Näkingeidu" ka enne Estonia teatrisse tulekut lavastanud, aga seekordne on täiesti uus variant. Ta on selleks liialt rahutu hing, et kindla peale tehtud lavastusega ühest teatrimajast teise rännata. Noor ooperiekspérimentaator ei karda riski elus ega laval. Ütleb välja, et igas siiralt tehtud lavastuses on sees nii helilooja, libretisti kui ka lavastaja enda draama. "Ma ei karda kannatusi," sõnastab ta oma elukreedo. "Need muudavad mu lavastused paremaks."

Nii on mõistetav ka Bertmani teravdatud huvi psühholoogilise analüüsi vastu. Bertmani versioonis ei ole peategelane mitte hüljatud Nataša, vaid Vürst oma suhetes Nataša, vana Mõldri ja oma naise Vürstinnaga. See oli lavasta-

ja soov. Mis aga tegelikult laval kõlama jääb, sõltub juba näitlejatest. Paraku mängib **Nadja Kuremi** Nataša end **Mati Kõrtsi** Vürstist üle. Tema koloriitsem tegelaskuju annab selleks ka paremad võimalused. Ilmselt peaks Vürsti liini prevaleerimiseks olema kas selles rollis väga tugev näitleja või lavastuslik kalle ise selgem. Etenduse-eelsel päeval sai ka esietenduse meespeaosaline ümber mängitud: **Vello Jürna** asemel Mati Kõrts. Kas on meie tenorites liiga palju itaalia ja saksa joviaalsust ühe vene murtud mehe jaoks?

Vene ooperit pole Eestis kümme aastat laval olnud ja nii muusika kui ka karakterid on siin midagi hoopis muud kui seni ainuvalitsenud Kesk-Euroopa draamades.

Veenva karakteri rõõmsalt sõnakuulmatust neust läbi kirgliku armastaja ja masendunud naise kättemaksujumalannani loob Nadja Kurem. Vokaalselt on ta võimas. Nadja hääle kõrgete nootide teravus on rollist rolli vähenenud, aga kohati siiski tuntav. See-eest lava tagant lauldud episood Vürsti pulmas on lausa hiilgav.

Näitlejad peavad pingutama

"Näitlejatel ei peagi mugav olema," ütleb Bertman "Selleks, et

31aastasele Moskvast hävitavat kriitikat ja Läänes vaimustust esile kutsuvale lavastaja Dmitri Bertmanile on Dargomõzski "Näkingeid" kire ja armastuse, tulusa reetmise ning halastamatu kättemaksu lugu.

end laval hästi tunda, peab palju pingutama." Pingutasid ikka küll: komistasid ja kukkusid nii lava täitvate jahukottide otsas kui lava erinevaid tasapindu ületades.

Kogu tegevus toimuks justkui veskis. Elu olevat nagu veski, kus kõik – armastus, reetmine, truudus ja kättemaks – läbi jahvatatakse. (Aluseks vene kõnekäänd *vsjo peremelitsa*.)

Lisaks Mati Kõrtsi leebelt mängitud ja vokaalselt korralikule Vürstile teeb veenva rolli **Teo Maiste** Mõlder. Head on juba

Carmeniga uue kvaliteedini jõudnud **Riina Airene** ja tihedakõlaline orkester.

Mõldri – hullunud vanamehe tantsuline laul on jälle üks vene muusika isikupärasemaid jooni, mis leiab selget kasutust alles paarikümne aasta pärast Musorgski "Surma lauludes ja tantsudes". Nii libretos (dostojevskiliikkus) kui ka muusikas (musorgskiliikkus) avalduvad jooned on tegelikult tuleviku muusika.

Ei tasu lootagi, et Bertmani "Näkingeid" kohe meeldib. Selleks on esimese osa justkui traditsioonilises laadis lugu liiga kiiretempoline ja mõjub kohati rabeldalt, justkui oleks kiiresti lugeda ahmides lehekülgi vahele jätnud. Kirurgi täpsuse ja psühhiaatri sadistlikkusega süveneb lavastaja oma kangelaste hinge alles ooperi teises pooles. Aga seda mängu ei suuda jälle teatris olles tervenisti hoomata.

Paljud seosed ujuvad teadvusest alles hiljem välja. Saab selgeks, et Bertman ei mängi mitte ainult näitlejate, vaid ka publikuga. "Minu etendused peavad olema nagu nakkus, neist ei saa lahti, nende mõju aja jooksul ainult süveneb," meenub tema tumedate silmade kaval pillk.

HEILI VAUS